

Биљана М. Бабић¹
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српски језик и лингвистику

ГРЕШКЕ У ПАУКАЛНИМ И ПАРТИТИВНИМ СИНТАГМАМА У СРПСКОМ КАО СТРАНОМ ЈЕЗИКУ

Апстракт: У раду се спроводи морфолошко-синтаксичка анализа грешака забележених у паукалним и партитивним синтагмама. Корпус је формиран ексерцицијом грађе из писмених састава језички хетерогене групе студената који су интензивни курс српског језика (на нивоима А1 и А2) похађали у Центру за српски језик као страни на Филозофском факултету у Новом Саду. Циљеви анализе су: идентификација грешака, њихова систематизација према типовима и подтипovima, квантификативна и статистичка обрада, излагање резултата анализе према (под)типovima грешака, учесталости њиховог појављивања и према првом језику студента, а на крају и поређење налаза с резултатима ранијих анализа грешака у овим синтагмама у продукцији студената словеначког, руског, француског, немачког и мађарског матерњег језика, као и у говорној продукцији деце наших исељеника у Шведској. Анализа је показала да страни студенти чешће греше у партитивним синтагмама (169 примера) него у паукалним (97), и да су њихове грешке у великој мери подударне с грешкама студената словенских (словеначког и руског) и несловенских језика (француског, немачког и мађарског), као и с грешкама деце у дијаспори.

Кључне речи: српски као страни језик, грешка, анализа грешака, паукалне и партитивне синтагме.

1. Увод

Паукалне и партитивне синтагме према наставном програму Центра за српски језик као страни уводе се на почетном нижем нивоу (А1). Страни студенти основне бројеве уче у трећој лекцији наставног комплекта *Научимо*

српски – *Let's Learn Serbian 1*, док употребу одговарајућег облика именице уз њих уче одмах затим, на почетку четврте лекције. Будући да су апсолутни почетници и да су до тада научили тек облике номинатива, генитива, акузатива и локатива једине, генитива и акузатива множине именица, да би им се олакшало учење и употреба синтагми са основним бројем у свом саставу, дају им се поједностављена правила:

- уз број *један* (*једна, једно*) именица је у облику номинатива једине,
- уз бројеве *два* (*две*), *три*, *четири* користимо генитив једине (јер се облички подудара с обликом паукала код именица мушког и средњег рода, одн. с обликом номинатива / акузатива множине именица женског рода),
- уз бројеве од *пет* до *двадесет* именица је у генитиву множине (в. Bjelaković–Vojnović, 2023⁷:р.47).²

Синтагме с партитивном именицом, одн. прилогом у позицији главног члана (нпр. *парче торте, много књига*) такође се уводе у трећој, одн. четвртој лекцији наведеног наставног комплета (в. Bjelaković–Vojnović, 2023⁷:рр.33, 48).

Све наведене синтагме специфичне су из више разлога, а граматике српског језика приступају им донекле различито. Овде ћемо се осврнути само на две значајније граматике – на *Граматику српског језика* Ж. Станојчића и Љ. Поповића (2011¹³), те на *Нормативну граматику српског језика* П. Пипера, И. Клајна и Р. Драгићевић (2022⁴).

Према *Граматичи српског језика*, облик именице мушког, одн. средњег рода на *-а* уз бројеве *два, три* и *четири* представља облик старе двојине и некад је означавао два појма, а данас означава *мали број* (2–4), тј. има тзв. наукално значење и назива се *наукалом*. (Облик на *-а* је варијанта номинатива, акузатива и вокатива множине ових именица, која се користи у споју с бројевима *два, оба, обадва, три* и *четири*.) По својим граматичким особинама, бројеви *два, три* и *четири* су придевске речи, притом број *два* (као и *оба*) конгруира с именицом у роду и падежу, а бројеви *три* и *четири* само у падежу. У оваквој синтагми главна реч је именица, а синтагма се назива *наукалном (именичком) синтагмом*. Што се тиче именица женског рода, оне немају посебан облик за паукал, мада постоје разлози да се и оне сматрају наукалним синтагмама (Stanojčić–Popović, 2011¹³:рр.282–283).³

² Сва три правила односе се, наравно, и на вишечлане бројеве који се завршавају наведеним основним бројевима, нпр. *тридесет један, педесет два, осамдесет пет, сто петнаест*.

³ Због именица женског рода уп. навод М. Стевановића: 'Њихови облици, у номинативу и акузативу, јесу *два, три* и *четири*, а уз њих именице што означавају појмове чији они број казују,

Другу врсту синтагми чине оне које у свом саставу као главну реч имају неку партитивну реч, то може бити партитивна именица (означава део или скуп, нпр. *парче*), бројна реч (основни број (изузев *један, два, три, четири*), збирни број или бројна именица на *-ица*) или прилог за количину (нпр. *колико*). Као зависни члан синтагме јавља се именица у партитивном генитиву (*парче хлеба, пет књига, колико карата*). Ове синтагме називају се *партитивним синтагмама*, а према врсти партитивне речи деле се на: *именичке, бројне и прилошке (адвербијалне) партитивне синтагме* (Stanojčić–Porović, 2011³:p.281).⁴

Аутори *Нормативне граматике српског језика*, за разлику од ранијих граматичара, описујући категорију броја, наводе да: 'Поред једине и множине, као два основна облика и значења граматичког броја, српски језик има и *нумеричку множину*. То су посебни облици множине који се употребљавају у конструкцији именице с неким бројем' (Piper i dr. 2022⁴:p.62). *Малу нумеричку множину* или *паукал* чине именице мушког или средњег рода у конструкцијама с бројевима *два, три, четири, оба* (паукални бројеви)⁵ и вишечланим бројевима који се завршавају на *два, три, четири*. Ова врста нумеричке множине потиче од облика двојине, а у номинативу је најчешће једнака генитиву једине (нпр. *два пријатеља, три студента*). 'У конструкцији с паукалним обликом именице паукални облик показне заменице (нпр. *та два студента*) или опште заменице (нпр. *сва три студента*) није хомонимичан генитиву једине (нпр. *тог, свог*) тих заменица, што додатно потврђује посебност паукала у односу на генитив једине' (Piper i dr. 2022⁴:p.62).⁶

Велика нумеричка множина представља облик именице у конструкцији с непаукалним бројевима (бројеви од *пет* па навише), а који је једнак облику

уза сва три ова броја [...] стоје у облику са завршетком *-а* (у м. и ср. р.) и у облику са завршетком *-е* (у ж. роду) који данас нису ништа друго него облици ген. једине у првом случају, и облици ном.-акуз. множине у другом' (1974²:pp.142–143).

⁴ Док се у паукалним синтагмама између зависног и главног члана успоставља конгруенцијски однос, у овим синтагмама успоставља се рекцијски однос.

⁵ Аутори ове граматике основне бројеве (изузев броја *један*) деле на паукалне и непаукалне. Паукални су *два, три и четири* (и они бројеви који се њима завршавају); непаукални су сви осим броја *један* и паукалних бројева, непроменљиви су, а придев и именица уз њих налазе се у облику једнаком генитиву множине (Piper i dr. 2022⁴:pp.149–150).

⁶ Управо облик конгруентне речи у овим синтагмама представља камен спотицања и за наставнике и за стране студенте. Проблем настаје кад студенти желе да употребе и неки атрибут уз именицу мушког или средњег рода, а све уз бројеве *два, три* или *четири*, на пример *Имам два плавог* џемпера* (уместо *Имам два плава џемпера*). Полазећи од правила које им је дато и које су научили, они су изабрали сасвим правилан облик генитива једине и придева и именице, и тешко је објаснити им да се ту заправо не ради о генитиву једине, него о једном другом облику који и личи и не личи на генитив једине.

генитива множине (нпр. *пет студената, од пет студената, ка пет студената*) (Piper i dr. 2022⁴:p.62).

Као што видимо, партитивне синтагме у *Граматици српског језика* поред бројних обухватају и *именичке* и *прилошке синтагме*. У *Нормативној граматици* три наведене подврсте синтагми нису обједињене заједничком врстом, обједињено се набрајају само у опису партитивног генитива,⁷ а партитивне синтагме нису посебно дефинисане и описане, оне се тек помињу у опису прилога као врсте речи (в. Piper i dr. 2022⁴:pp.211–212, 333, 412–413). Због свега тога, у овој класификацији и анализи полазимо од поделе Ж. Станојчића и Љ. Поповића јер је једноставнија и прегледнија, те у потпуности одговара корпусу који анализирамо. Осим тога, оваква класификација и анализа заснована на њој биће јаснија и кориснија онима којима је намењена (а то су сви учесници наставног процеса). Синтагме ћемо прво разврстати на *паукалне* и *партитивне*, а ове друге ћемо даље делити на *бројне*, *именичке* и *прилошке*.⁸

2. Досадашња литература о паукалним и партитивним синтагмама

Досадашња литература о српском као страном језику, одн. о српском као нематерњем, па и о српском као завичајном⁹ тек се дотакла ових синтагми и грешака у њима. Најчешће грешке у говорној продукцији на српскохрватском (као другом) језику које су начинили словеначки студенти, а које су настале под утицајем њиховог првог језика, анализирани су у раду В. Пожгај-Хаџи (1987). У грађи прикупљеној током вежби усменог изражавања и разговора са студентима (потом класификованој према врстама речи на именице, глаголе, придеве, бројеве и заменице) налазе се и погрешни падежни облици уз основне бројеве 2, 3, 4, 5 (нпр. четири *сати*, пет *дјевојка*, три *сати*, два *ножева*) (1987:р.31). Поред ових примера анализираних у оквиру бројева као врсте речи, на другим местима у раду могу се наћи још и примери *петнаест минут*, *четири година* (1987:р.27, 29). Осим начелне констатације да све грешке, па и

⁷ Он нам овде, међутим, није најважнији јер не полазимо од његовог облика, него од синтагме као целине.

⁸ Синтагме с бројем *један* у свом саставу нису обухваћене овом анализом јер не припадају двема разматраним врстама. Будући да број *један* у потпуности конгруира с именицом уз коју стоји, ове синтагме су раније анализирани у оквиру конгруенције у роду, броју и падежу (о томе в. у Бабић, 2022, 2023а, 2023б).

⁹ Данас се ова варијанта српског језика одређује као *завичајни српски* (понекад и као *наследни*), а некад се говорило о језику деце југословенских исељеника / деце у дијаспори и сл.

ове које нас занимају, настају под утицајем словеначког језика друго, прецизније тумачење и опис примера ауторка не пружа.

Анализом и класификацијом грешака студената из Русије, а које су нађене у њиховим завршним тестовима, бавили су се А. Новаковић и Е. Јовић (2022). Међу бројним врстама грешака налазимо и оне ‘у формирању деоног генитива’, а аутори их све одређују као унутарјезичке: осам *сата*, имам много *пријатеље*, четири *чланови* породици, 4 *чланова*, девет *сат*, двадесет *године* (2022:р.325).

Анализу говорне продукције Арноа Гујона и грешака у њој, налазимо у раду А. Новаковића и Ј. Стошић (2022). Иако грешке не потичу из наставног процеса (већ из видео-записа постављених на Јутјуб каналу А. Гујона), осврнућемо се и на овај корпус јер у њему налазимо неколико грешака у партитивним синтагмама (три *година*, две хиљаде *донатори*, десет *тоне*, тридесет три *палета*, три и по *месеци*). Истина – изостала је њихова детаљнија анализа, класификација, као и подаци о њиховом укупном броју, аутори нам пружају само начелну констатацију да су типичне за странца и да су ‘последича недовољне савладаности овог сегмента граматике српског језика’ (2022:рр.117–118).

Анализу и класификацију грешака које потичу од говорника немачког језика, забележених у њиховим завршним тестовима (на почетним нивоима учења српског језика), дају М. Кубурић Мацура и Н. Говедар (2024). И овде су ауторке уочиле и издвојиле грешке у паукалним синтагмама (два *килограм*, три *година*, четири *година*), и у вези с њима само констатовале да представљају проблем говорницима немачког језика (2024:р.39).

Душанка Звекић Душановић, проучавајући мађарско-српску интерференцију у употреби падежа, налази да ученици (основношколског узраста) којима је први језик мађарски у својој писаној продукцији на српском језику (као нематерњем) уз бројеве од пет навише и уз количинске прилоге уместо генитива множине користе номинатив, а под утицајем свог матерњег језика (у којем се користи номинатив јд.), нпр. десет *дечак*, једанаест *девојчице*, пуно *гол*, пуно *деца* (2019:р.134).

У свом истраживању посвећеном карактеристикама говорног и писаног немачког и српскохрватског језика деце исељеника у Немачкој, међу различитим морфосинтаксичким грешкама Павица Мразовић налази и ‘непознавање промене именица уз број, као и уз заменичке облике с бројевима (*они три дечаца*)’ (1989:р.71), али осим констатације, детаљније податке, као ни примере погрешне употребе паукалних, одн. партитивних синтагми ауторка у свом раду не наводи.

У односу на претходне радове, знатно обимнији корпус и анализу налази-
мо код Љ. Џуровича, који се у оквиру пројекта посвећеног језичком развоју
деце Југословена у Шведској бавио структуром падежног система у говорној
продукцији 25-оро деце говорника српскохрватског језика (узраста од 7 годи-
на), а која су се доселила из различитих крајева некадашње (Социјалистичке
Федеративне Републике) Југославије. Својом анализом обухватио је и падежне
облике именица (правилне и неправилне) уз основне бројеве. Закључак у овом
сегменту његове анализе гласи: уз основне бројеве чешће се јављају номинатив
/ акузатив мн., номинатив мн. и номинатив јд. него генитив (јединице или мно-
жине), а акузатив јд. не јавља се никад (Ђуговић 1983:pp.36, 69, 71, 72). Будући да
су предмет нашег истраживања грешке уз основне бројеве (прилоге за количину
и партикуларизаторе), примере Љ. Џуровича изложићемо мало другачије како
бисмо их у наставку рада лакше поредили с нашим налазима и примерима. Деца
наших исељеника у Шведској уз бројеве 2–4 погрешно користе:

- номинатив јд. м. и ж. рода (нпр. два *камен*, три *деца*, два¹⁰ *канта*, два
зуб, три *миш*),
- номинатив мн. м. рода (две *дечаџи*, три *мишови*),
- акузатив мн. м. рода (двџ *дечке*, четри *бродове*, три *мишеве*, двџ *лонџе*,
три *дечаке*),
- номинатив / акузатив мн. ж. рода (два / двџ / две *уши*, два *очи*),
- генитив јд. збирних именица ж. и ср. рода (двџ *дјеџе*, три *браће*, два
камења),
- генитив мн. м. рода (двџ *точкова*).

Уз бројеве од 5 навише у њиховој говорној продукцији налазе се:

- номинатив јд. збирне именице ж. рода (пет *деџа*),
- номинатив мн. м. рода (осам *точкови*),
- генитив јд. / номинатив / акузатив мн. ж. рода (пет *печурке*),
- генитив јд. збирне именице ж. рода (пет *деџе*).

У партиитивним синтагмама уз прилоге стоје следећи облици:

- номинатив / акузатив јд. м. рода (мало *сир*),
- номинатив / акузатив јд. збирних именица ср. рода (много / пуно *ка-
мење*, пуно *дрвеће*) и
- номинатив мн. м. рода (пуно *дебели џемпери*).

¹⁰ Овом приликом занемарујемо грешке у облицима основних бројева.

3. Методе и корпус истраживања

Као што видимо из прегледа литературе, исте појаве, синтагме исте структуре налазимо и код говорника словенског матерњег језика (словеначког (четири *сати*, два *ножева*, пет *дјевојка*, петнаест *минут*, четири *година*) и руског (четири *чланови*, 4 *чланова*, девет *сат*, двадесет *године*)), као и код оних несловенског матерњег језика (мађарског (десет *дечак*, једанаест *девојчице*, пуно *гол*), француског (три *година*, десет *тоне*, тридесет три *палета*) и немачког (два *килограм*, три *година*, четири *година*)), те код деце говорника српског језика која одрастају у иностранству (два *канта*, две *дечаџи*, дви *точкова*, пет *печурке*, мало *сир*). Видимо да се идентичне грешке у случају словеначких студената и мађарских ученика тумаче као резултат међујезичке интерференције, као утицај матерњег језика на српски (два *ножева*, десет *дечак*, једанаест *девојчице*, четири *сати*, четири *година*, пуно *гол*), одн. у случају руских студената као резултат унутарјезичке интерференције (4 *чланова*, девет *сат*, двадесет *године*, четири *чланови*), док се у случају малих говорника српског језика посматрају као развојне грешке (двџ *точкова*, пет *печурке*, две *дечаџи*, два *канта*, мало *сир*).

Примери нађени у литератури јесу малобројни, али ипак откривају неке међусобне сличности, па ћемо их током ове анализе упоредити још и с нашим корпусом, који потиче од језички хетерогене групе странаца, и показаћемо сличности и разлике међу њима.

Предмет наше анализе јесте корпус формиран на основу писмених састава студената (на нивоима знања језика А1 и А2) који су наставу похађали у Центру за српски језик као страни (при Одсеку за српски језик и лингвистику) на Филозофском факултету у Новом Саду. Током осам семестара (тј. четири узастопне школске године) истраживањем су обухваћена 503 писмена састава (на једну од 30 тема) и 85 студената из 26 земаља света, који као први говоре један од 18 језика (арапски, белоруски, грчки, енглески, италијански, јапански, корејски, мађарски, немачки, пољски, португалски, румунски, тајски, фински, француски, хинди, чешки и шпански).

4. Анализа корпуса

У писменим саставима страних студената у паукалним и партитивним синтагмама у погрешном облику пронађене су семантички различите именице, а њихова појава и учесталост условљене су темом писменог састава и чињеничним стањем у вези с датом темом, одн. маштом самог студента. Због

ограниченог простора, овде нећемо анализирати тематске групе којима припадају дате именице, нећемо се освртати ни на именице у позицији главног члана именичке партитивне синтагме, то ћемо оставити за накнадну анализу. Бавићемо се само њиховим обликом, и успут ћемо их пописивати како бисмо облике аргументовали.

4.1. Паукалне синтагме

4.1.1. Синтагме с бројем *два* (*две*)

У писменим саставима страних студената уз број *два* (*две*) као најчешће облике налазимо:

- ном. / ак. јд. именица м. и ср. рода (*кауч, килограм, купатило, спрат, тепих*, 12 примера),¹¹
- ном. јд. / ген. мн. ж. рода (*година, хиљада, столица, шоља, тераса*, 11 примера), и
- ном. / ген. мн. м. рода (*људи, месеци, сати*, 7 примера).

Затим следе мање учестали облици:

- ген. мн. м. рода (*часова, градова, паса, сокова*, 4 примера),
- ном. мн. м. рода (*кравтавици, кревети, дрвени столови*, 3 примера),
- ак. јд. ж. рода (*децу, воћну салату, сестру*, 3 примера),
- лок. јд. ж. рода (*фотељи, соби, спаваћи* соби*, 3 примера),¹² и
- ак. мн. м. рода (*часове, дане*, 2 примера).

По један пример забележен је за:

- ном. јд. ж. рода (*вирила*),
- ном. / ген. / ак. мн. ср. рода (*врата*), и
- вок. јд. м. рода (*сине*).

Stan ima dva *sprat*. (korejski)¹³

Moja dnevna soba ima dve *kauč*, jedan orman i televizor. (portugalski)

Dve *stolica* su ispred *kauča* i telefon je na *stolici*. (engleski)

¹¹ Именице мушког рода са семантичким обележјем живо (-).

¹² Иако су облици локатива и датива именица увек синкретизовани, овде датив уопште не узимамо у разматрање, јер се он учи готово на самом крају нивоа А2 и са својим функцијама и значењима студентима остаје донекле стран и тежак.

¹³ Будући да су скоро сви писмени састави студената писани латиницом, овде је у примерима задржано исто писмо и тиме је избегнута могућност да се приликом њиховог пресловљавања ћирилицом начине нове и неаутентичне грешке. У облој загради наведен је први језик студента.

Krevet nije mali ali dve *ljudi* ne mogu da spavaju na ovom krevetu. (mađarski)
(Íci ću na fakultet.) Ja imam dva *časova*. (korejski)

U dnevnoj sobi se nalaze jedan kauč, dve fotelje, dve *drveni stolovi*... (nemački)
Želimo da naručimo dve *voćnu salatu* molim vas. (engleski)

Imaju 2 *decu*. (hindi)

Укупно 48 неправилних падежних облика уз број *два* (*две*) нађено је у радовима 32 студента којима је први језик *арапски* (1 студент), *белоруски* (1), *енглески* (4), *хинди* (1), *италијански* (1), *корејски* (14), *мађарски* (3), *немачки* (2), *пољски* (1), *португалски* (3) или *шпански* (1). Од ових 48 грешака, у 35 случајева у питању је облик номинатива – било једине (24 примера) или множине (11), било да је изједначен с неким другим падежним обликом (31) или не (4), што зависи од рода, семантике и промене именице.

4.1.2. Синтагме с бројем *три*

Од неправилних облика у којима су именице реализоване уз број *три*, нашли смо:

- ном. / ген. мн. м. рода као најчешћи (*сати*, 7 примера),
- ном. / ак. јд. м. рода (*грам, хотел, килограм, сто, шешир*, 6 примера),
- ном. јд. ж. рода (*кугла, дечија соба, спава* соба*, 3 примера),
- ак. јд. ж. рода (*породицу, ракију, столицу*, 3 примера),
- ном. јд. / ген. мн. ж. рода (*година, хиљада*, 2 примера),
- ген. мн. м. рода (*крставаца*, 2 примера), и
- ак. мн. м. рода (*клавире, месеце*, 2 примера).

Oko 3 *sati* krenem od kuće. (mađarski)

Ovde ima 3 *hotel*. (korejski)

Videla sam lepe zgrade i „tri *šešir*” i „šešir moj” restoran. (korejski)

U sobu ima 3 kreveta, 2 ormana, 3 *sto*, i 4 *stolica*. (mađarski)

On ima 53 *godina*. (korejski)

[...] kad sam bio vojnik za dve godine i tri *mesece*. (korejski)

Све скупа, нађено је 25 погрешних облика уз број *три* у писменим саставима 18 студената који као први језик говоре *корејски* (14), *мађарски* (3) или *шпански* (1). И овде се у 18 примера ради о номинативу једине (11), одн. множине (7), синкретизованом с неким другим падежним обликом (15) или не (3).

4.1.3. Синтагме с бројем четири

У писаној продукцији страних студената уз број *четири* најчешћи су следећи облици неправилно употребљени:

- ном. / ген. мн. м. рода (*људи, сати*, 9 примера), и
- ном. јд. / ген. мн. ж. рода (*година, столица*, 5 примера).

Затим по два примера бележимо за:

- ном. јд. збирних именица ж. рода (*браћа, деца*),
- ген. мн. ж. рода (*црних маслина*),
- лок. јд. ж. рода (*години, столицу*).

И по један пример за:

- ном. / ак. јд. м. рода (*зид*),
- ном. / ак. мн. ж. рода (*фармерке*),
- ном. мн. м. рода (*шпорети*),
- ак. мн. м. рода (*шпорете*).

Pa mi smo čekale autobus u 4 *sati*. (korejski)

Prijateljicina porodica ima 4 *ljudi*. [člana]¹⁴ (hindi)

Moja sestra se zove Anna i ima 24 *godina*. (portugalski)

Trpezarija ima četiri *stolica* oko stola. (engleski)

Ima četiri *braća* i sedam sestra. (nemački)

Isecite ananas i četiri *crnih maslina* iseckajte sitno. (korejski)

Imam četiri *farmerke*. (korejski)

Укупно 24 грешке уз број *четири* начинило је 18 студената којима је први језик *енглески* (3), *хинди* (1), *јапански* (1), *корејски* (6), *мађарски* (3), *немачки* (1), *португалски* (2) или *шпански* (1). Од укупног броја, у 19 примера опет се ради о облику номинатива једине (8), одн. множине (11), најчешће изједначеном с неким другим падежним обликом (16).

На крају, ако се осврнемо на грешке у паукалним синтагмама у целини, видимо да су 97 грешака начинила 44 студента којима је матерњи један од 12 језика: *арапски* (1 студент), *белоруски* (1), *енглески* (5), *хинди* (1), *италијански* (1), *јапански* (1), *корејски* (20), *мађарски* (5), *немачки* (3), *пољски* (1), *португалски* (3) или *шпански* (2). Од тога, као што смо показали, 72 примера јесу (10) или би могли бити и номинатив (62) – једине (43), одн. множине (29). Наглазимо и да се међу свим облицима три облика издвајају као најчешћа, а то су:

¹⁴ У угластој загради, кад је то неопходно и да би се избегла двосмисленост, на основу ширег контекста реконструише се одговарајући правилан облик.

- ном. / ген. мн. м. рода (нпр. *људи, месеци, сати*, 23 примера),
- ном. / ак. јд. м. и ср. рода (*кауч, килограм, купатило* и сл., 18 примера),
- ном. јд. / ген. мн. ж. рода (*година, хиљада* и сл., 16 примера).

Ради се о основном облику, номинативу једнине (сва три рода), који се први учи, најдуже користи, најбоље памти, комбинује с бројем *један* и за којим студенти најчешће посежу. У једном случају тај облик је изједначен с акузативом једнине (код м. и ср. рода), падежом директног објекта, фреквентним због прелазних глагола, у другом случају изједначен је с генитивом множине (код ж. рода). Номинатив множине (м. рода) такође се учи релативно рано и врло дуго, уз то и он је облички изједначен с генитивом множине. Будући да се генитив множине комбинује с основним бројевима од *пет* навише, јасно нам је зашто се он (и њему морфолошки једнаки облици) појављује тамо где му место није.¹⁵ Нарочито кад имамо у виду да су у овом облику забележене лексеме које се увекшавају уз основне бројеве (*људи, месеци, сати, година, хиљада*). Дакле, вишеструки су разлози за појаву три наведена облика.

4.2. Партитивне синтагме

4.2.1. Бројне синтагме

Уместо генитива множине, уз многобројне основне бројеве од *пет* навише (нећемо их све пописивати), у овим синтагмама страни студенти су употребили следеће падежне облике:

- ном. / ак. јд. именица м. рода (*динар, долар, евро, грам, метар, проценат, рyal*, korejski won**, 14 примера),
- ген. јд. / ном. / ак. мн. ж. рода (*године, хиљаде*, 14 примера), и
- ген. јд. м. рода (*часа, метра, сата*, 9 примера).

У поређењу с њима, остали забележени облици знатно су ређи:

- ном. јд. м. и ж. рода (*човек, нова гардероба, пловка, ретка птица, жута риба*,¹⁶ *сестра*, 6 примера),
- ак. јд. ж. рода (*годину, хиљаду, просторију*, 4 примера),
- ном. мн. м. рода (*дани, филмови*, 2 примера), и
- лок. јд. ср. рода (*детету*).

¹⁵ Који ће облици бити синкретизовани, зависи од рода и семантике именице, као и од типа деklinације. Тиме се овде нећемо бавити због ограниченог простора.

¹⁶ Иако би облик именица *птица, риба* могао бити схваћен и као ген. мн., на основу облика конгруентних речи обе синтагме смо одредили као ном. јд.

Mi imamo popust 50%, i onda će biti 5080 *dinar*. (korejski)

Ja želim da promenim 200 *dolar*. (korejski)

Pre pet *godine*, išli smo u Hawai avionom sa devojkom. (japanski)

Moja baba se zove Lanel i ima osamdeset *godine*. (engleski)

Onda nikad ne idem da spavam pre jedannaest *sata*. (nemački)

Takođe, Sukatra ima oko 489 *retka ptica*. (arapski)

U akvariumu su deset *žuta riba*. (korejski)

Укупно 50 грешака уз различите бројеве начинило је 30 студената којима је први језик *арапски* (1), *енглески* (6), *грчки* (1), *јапански* (1), *корејски* (12), *мађарски* (3), *немачки* (3), *пољски* (1), *португалски* (1) или *шпански* (1). И овде се у великом броју случајева појављује номинатив једине (20), одн. множине (16) као несумњив (8) или барем могућ облик (28) – све скупа 36 пута. Разлика у укупном броју примера између бројних и наукалних синтагми (50:97) показује да су наукалне синтагме (или барем грешке у њима), иако обухватају само бројеве 2–4, знатно фреквентније од ове подврсте партитивних синтагми.

4.2.2. Прилошке синтагме

У прилошким синтагмама у којима је забележена грешка у падежном облику зависног члана, као главна реч убедљиво најчешће појављује се прилог *многа* (45 пута), затим *пола* (11), *пуно* (7), *колико* (5), *више* (4), *неколико* (3), *довољно* (2), и по једном *мање* и *најмање*.

Прилог *многа* у писаној продукцији страних студената добија допуну у облику:

- ном. / ак. јд. м. и ср. рода, као најчешћу (*ауто, цвеће, лепе* цвеће, место, новац, пиво, поврће, кувано вино, воће, време, задатак*, 13 примера), затим
- ген. јд. / ном. / ак. мн. ж. рода (*авантуре, боје, боре, државе, горе, кобасице, комшије, мајце*, панталоне,¹⁷ патике, полице, рушевине*, 12 примера).

Знатно је ређи:

- ном. јд. ж. рода (*црква, храна, укусна храна*, 4 примера),
- ак. јд. ж. рода (*храну, кореиску* храну, традиционалну храну, лепу зграду*, 4 примера),
- ном. мн. м. рода (*Јапанци, луди пријатељи, унуци*, 3 примера),
- ак. мн. м. рода (*мајлове*, њено* пријатеље*, 2 примера),
- ген. јд. м. и ср. рода (*дрвета*, 2 примера), и

¹⁷ Именица *панталоне*, наравно, нема облике једине, па ни ген. јд., али смо је ипак навели у овој категорији једноставности ради.

- ген. мн. ж. рода небројивих именица (*лепих обећа** [одећа], *нетакнутих природа*, 2 примера).

По једном су забележени:

- лок. јд. ср. рода (*детету*),
- инстр. јд. ср. рода (*млеко*), и
- дат. / инстр. / лок. мн. м. рода (*огледалима*).

Уз прилог *пола* уместо генитива једине јавља се само један облик – ном. / ак. јд. м. рода (*дванаести, килограм, милион, сат*, 11 примера).

Прилог *пуно* углавном је допуњен ном. / ак. јд. м. и ср. рода (*кекс, туристичко место, парадајз, поклон, сунце, свежег* воће*, 6 примера), и само једном ак. јд. ж. рода (*учионицу*).

Уз прилог *колико* такође се најчешће јавља ном. / ак. јд. м. и ср. рода (*хлеб, кило, парадајз, сок*, 4 пута), и само једном ген. јд. / ном. / ак. мн. ж. рода (*цителе*).

Прилог *више* погрешно је допуњен само у случају именица мушког рода, и то ак. мн. (*егземпларе, пријатеље, људе*, 3 пута), и једном ном. мн. (*пријатељи*).

Неколико је допуњено два пута ген. јд. / ном. / ак. мн. ж. рода (*године, добро* комисије*), и једном ном. / ак. јд. м. рода (*новац*).

Довољно два пута допуњава облик ном. јд. м. и ж. рода (*тањир, виљушка*).

Мање је једном допуњено ак. мн. м. рода (*проблеме*).

Најмање је једном допуњено ак. јд. ж. рода (*косу*).

Jede mnogo *voće* i *povrće*. (engleski)

Nemam mnogo *vreme* u jutro. (engleski)

Sviđa mi se da putujem, i ovdje sam između mnogo *države*. (portugalski)

Njegovo lice ima mnogo *bore*. (portugalski)

Izabel i Boaz vole Belu kafu, sa šećerom i mnogo *mlekom*. (engleski)

I pola *kilogram* zelene paprike. (korejski)

Ona je kupila puno *keks* i *poklon* za njene prijatelje i porodicu. (korejski)

Ima puno *paradajz*. (korejski)

Onda on ima više *prijatelje* nego što ja mislim. (korejski)

Koliko *paradajz* želite? (engleski)

Ne znam koliko *cipele* ima. (nemački)

Укупно 79 грешака уз девет прилога за количину направила су 42 студента који као први језик говоре *белоруски* (1), *чешки* (1), *енглески* (6), *фински* (1), *грчки* (1), *јапански* (1), *корејски* (18), *мађарски* (4), *немачки* (3), *пољски* (2), *португалски* (3) или *шпански* (1). И овде велик број примера, чак 60, несумњиво јесте (10) или може бити номинатив (50) – једине (41), одн. множине (19).

4.2.3. Именичке синтагме

У последњој подврсти партитивних синтагми, уз мерне јединице и партикуларизаторе допуне су најчешће у облику:

- ген. јд. / ном. / ак. мн. ж. рода (*банане, јабуке, зелене јабуке, јагоде, мандарине, печурке, вишње, 15 примера*), и
- ном. / ак. јд. м. рода (*ананас, лук, парадајз, пармезан, парадајз сос, сладолед, 11 примера*).

Знатно су ређи облици:

- ном. јд. ж. рода (*паприка, жута паприка, тестенина, ззелог* тиквица, вода, 6 примера*),
- ак. јд. ж. рода (*паприку, жуту и црвену паприку, зелену салату, 4 примера*),
- ген. јд. м. рода (*крставца, 3 примера*), и
- лок. јд. м. рода (*пасуљу, 1 пример*).

Onda kilogram *jabuke, banane* i belog grožđa. (korejski)

Onda dva kilogram *ananas*. (korejski)

Koliko košta pola kilograma *luk*? (engleski)

Želim *paradajz*, jedan kilogram *paradajz*. (engleski)

I jednu kuglu *sladoled* od limuna. (korejski)

Želim kilogram *žutu i crvenu papriku*. (korejski)

Dobro, onda kilogram *krstavca*. (korejski)

Укупно 40 грешака у овој подврсти партитивних синтагми начинило је 15 студената којима је први језик *арапски* (1), *енглески* (2), *хинди* (1), *корејски* (9), *мађарски* (1) или *португалски* (1). Од укупног броја неправилних облика, 32 примера јесу (6) или могу бити номинатив (26) – јединице (17), одн. множине (15).

Све скупа, 169 грешака у партитивним синтагмама начинила су 53 студента који говоре један од 14 језика: *арапски* (1), *белоруски* (1), *чешки* (1), *енглески* (9), *фински* (1), *грчки* (1), *хинди* (1), *јапански* (1), *корејски* (19), *мађарски* (5), *немачки* (4), *пољски* (3), *португалски* (4) или *шпански* (2).¹⁸ Утврдили смо да у 128 примера јесте (24) или би могао бити и облик номинатива (104) – јединице (78), одн. множине (50). Као убедљиво најчешћи облици међу забележенима издвајају се:

¹⁸ И у паукалним и у партитивним синтагмама као најбројније творце грешака забележили смо говорнике корејског језика, али то не значи нужно да они теже схватају ове синтагме и да због тога у њиховој употреби греше много више него други. Ради се о томе да је студената из Ј. Кореје било далеко више него студената из других земаља и да су они савесно радили све домаће задатке, па се тако накупило највише њихових писмених састава и грешака.

- ном. / ак. јд. м. и ср. рода (*динар, килограм, сат, парадајз, место* и сл., 59 примера),
- ген. јд. / ном. / ак. мн. ж. рода (*године, хиљаде, банане, јабуке, јагоде* и сл., 41 пример),
- ном. јд. м. и ж. рода (*човек, храна, паприка, сестра*, 16 примера), и
- ген. јд. м. рода (*часа, метра, сата*, 9 примера).

Видимо да и овде страни студенти посежу за основним обликом, номинативом једнине сва три рода. У случају именица мушког рода с обележјем живо (-) и именица средњег рода номинатив је морфолошки изједначен с акузативом једнине, за који смо већ напоменули да је фреквентан у употреби због прелазних глагола. Појава генитива једнине своје оправдање има у чињеници да се он учи и користи као део паукалних синтагми. Код именица женског рода, додатно, изједначен је с номинативом и акузативом множине, обликом такође карактеристичним за паукалне синтагме. Дакле, ни овде појава ових облика није случајна.

5. Закључак

Кад сагледамо најчешће грешке у паукалним и партитивним синтагама заједно, видимо да се ради о појави основног облика и падежа директног објекта (ном. / ак. јд. м. и ср. рода), али и ном. јд. ж. рода, и оних облика који су карактеристични за ону другу врсту синтагме – ген. мн. у паукалним, одн. ген. јд. (м. и ср. рода) и ген. јд. / ном. / ак. мн. (ж. рода) у партитивним. Дакле, најчешће долази до међусобне замене падежних облика између две основне врсте синтагми, што овим грешкама даје карактер унутарјезичких грешака.

На крају рада враћамо се ономе од чега смо пошли на његовом почетку – резултатима ранијих анализа, па ћемо своје налазе упоредити с њима. У писаној продукцији хетерогене групе странаца (за коју смо утврдили да су укупно 266 грешака у паукалним и партитивним синтагама начинила 63 студента који говоре један од 15 језика (арапски, белоруски, чешки, енглески, фински, грчки, хинди, италијански, јапански, корејски, мађарски, немачки, пољски, португалски и шпански)) нашли смо сличности с продукцијом свих група испитаника – говорника словеначког, руског, француског, немачког и мађарског језика, као и са децом наших исељеника у Шведској. Сличности су нађене у свим врстама и подврстама синтагми осим именичких партитивних – због тога што се аутори у својим радовима њима нису бавили. Готово све грешке нађене у ранијим радовима потврђене су и у нашем корпусу (24 појаве, в. Табелу 1).

Изостала је потврда за три појаве забележене у говору деце наших иселјеника и за једну у продукцији мађарских ученика (пуно *деца*):

- ген. јд. збирних именица ж. и ср. рода у паукалним (*два дјете, три браће, два камења*), и
- ном. и ген. јд. збирне именице ж. рода у партитивним синтагмама (*пет деца, пуно деца, пет деце*).

На основу свих утврђених сличности, можемо сматрати да се ради о унутарјезичком карактеру грешака,¹⁹ не оспоравајући притом могућност и оног другог тумачења – да неке од њих настају и под утицајем првог језика студената (словеначког, одн. мађарског). То нас даље води до закључка да ћемо овакве грешке, по правилу, наћи у продукцији многих странаца, да ће се јавити и у хетерогеној и у хомогеној групи – јер се ради о унутарјезичким грешкама, које су неизбежне у процесу учења. Можемо их очекивати код свих и можемо их искористити да предупредимо њихову појаву, или да им барем смањимо учесталост.

	Погрешан падежни облик	Говорници					
		слов.	рус.	фр.	нем.	мађ.	српског (дијаспора)
Број <i>два</i>	ном. / ак. јд. м. и ср. рода				X		X
	ном. јд. / ген. мн. ж. рода						X
	ген. мн. м. рода	X	X				X
	ном. мн. м. рода						X
	ак. мн. м. рода						X
Број <i>три</i>	ном. мн. / ген. мн. м. рода	X		X			
	ном. јд. м. рода						X
	ном. јд. / ген. мн. ж. рода			X	X		
	ак. мн. м. рода						X

¹⁹У прилог овој тврђњи иде и чињеница да је у нашим паукалним и партитивним синтагмама забележено свега пет примера непостојећих облика (три *брати, 4 људа, многа чудних људа, много јапанског људа, пуно лепе стваре*). Далеко већи број примера, укупно 266 претходно анализираних грешака, потврђен је као један од постојећих падежних облика.

Број четири	ном. мн. / ген. мн. м. рода	X					
	ном. јд. / ген. мн. ж. рода	X			X		
	ном. јд. збирних им. ж. рода						X
	ном. / ак. мн. ж. рода						X
	ном. мн. м. рода		X				
	ак. мн. м. рода						X
Бројне синтагме	ном. / ак. јд. м. рода	X	X				
	ген. јд. / ном. / ак. мн. ж. рода		X	X		X	X
	ген. јд. м. рода		X				
	ном. јд. м. и ж. рода	X				X	
	ном. мн. м. рода			X			X
Прилошке синтагме	ном. / ак. јд. м. и ср. рода						X
	ак. мн. м. рода		X				
	ак. јд. ж. рода					X	
	ном. мн. м. рода						X

Табела 1.

Литература

1. Бабић, Б. (2022) Анализа грешака у роду конгруентне речи у именичкој синтагми у српском као страном језику, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу*, Филолошки факултет Бања Лука, XIII, 26, 51–77.
2. Бабић, Б. (2023а) Анализа грешака у облику конгруентне речи у именичкој синтагми у српском као страном језику, *Методички видици – часопис за методикку филолошких и других друштвено-хуманистичких предмета*, Нови Сад, Филозофски факултет, 14, 95–118.
3. Бабић, Б. (2023б) Изједначавање наставка конгруентне речи с наставком именице у именичкој синтагми, *Српски као страни језик у теорији и пракси* 5, Београд, Филолошки факултет, 161–172.

4. Bjelaković, I. & Vojnović, J. (2023⁷) *Науцимо српски – Let's Learn Serbian 1*, Novi Sad, Filozofski fakultet.
5. Zvekić-Dušanović, D. (2019) Magyar-szerb nyelvi interferencia az esethasználatban, *Hungarológiai közlemények* 2019. L. évf. 3. sz. ÚJ FOLYAM XX. évf. 3. sz., 123–140.
6. Кубурић Мацура, М. & Говедар, Н. (2024) Анализа грешака при учењу српског језика као страног на примјеру групе њемачких студената, *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу*, Филолошки факултет Бања Лука, XV, 29, 33–50.
7. Mrzović, P. (1989) Neke karakteristike govornog i pisanog nemačkog i srpskohrvatskog jezika dece migranata u SR Nemačkoj. U: Savić, S. (ur.) *Interkulturalizam kao oblik obrazovanja dece migranata van domovine*, Novi Sad, Filozofski fakultet – Institut za južnoslovenske jezike, pp. 70–77.
8. Новаковић, А. & Стошић, Ј. (2022) Грешке странаца при коришћењу српског језика на Јутјубу (на примеру Арноа Гујона), *Филолог – часопис за језик, књижевност и културу*, Филолошки факултет Бања Лука, XIII, 26, 96–130.
9. Новаковић, А. & Јовић, Е. (2022) Анализа и класификација грешака студената из Русије на почетном нивоу учења српског језика као страног, *Philologia Mediana – часопис за филолошке науке*, Ниш, Филозофски факултет, XIV, 315–339.
10. Пипер, П., Иван К. & Рајна Д. (2022⁴), *Нормативна граматика српскога језика*, Нови Сад, Матица српска.
11. Rožgaj-Hadžić, V. (1987) Klasifikacija govornih napak pri slovenskih študentih hrvaškega ali srbskega jezika, *Jezik in slovstvo*, Ljubljana, Slavistično društvo Slovenije, 33/1–2, 25–32.
12. Станојчић, Ж. & Поповић, Љ. (2011¹³) *Грамматика српског језика (за гимназије и средње школе)*, Београд, Завод за уџбенике.
13. Стевановић, М. (1974²) *Савремени српскохрватски језик (Грамматички системи и књижевнојезичка норма), II Синтакса*, Београд, Научна књига.
14. Đurović, L. (1983) The Case Systems in the Language of Diaspora Children, *Slavica Lundensia*, Vol. 9 (Lingua in diaspora. Studies in the Language of the Second Generation of Yugoslav Immigrant Children in Sweden.), 21–91.

Biljana M. Babić
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy
Department of Serbian Language and Linguistics

ERRORS IN PAUCAL AND PARTITIVE PHRASES IN SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary

The paper conducts a morphological-syntactic analysis of errors recorded in paucal and partitive phrases. The corpus has been formed by extracting material from written assignments of a heterogeneous group of students (speakers of one of 18 native languages) who attended an intensive Serbian language course (levels A1 and A2) at the Center for Serbian as a Foreign Language at the Faculty of Philosophy in Novi Sad. The aims of the analysis are the following: identification of errors, their systematization according to types (paucal and partitive phrases) and subtypes (paucal phrases with the number *two*, *three*, or *four*, partitive phrases that are *numeral*, *adverbial*, or *noun* phrases), quantitative and statistical processing, presentation of the analysis results according to (sub)types of errors, their frequency of occurrence and according to the student's first language, and finally a comparison of the findings with the results of earlier analyses of errors in these phrases in the production of students whose native language is Slovenian, Russian, French and Hungarian, as well as in the speech production of children of our emigrants in Sweden. The analysis has shown that foreign students make mistakes more frequently in partitive phrases (169 examples) than in paucal ones (97), and that their mistakes are largely consistent with mistakes made by students of Slavic (Slovenian and Russian) and non-Slavic languages (French and Hungarian), although in the case of Slovenian and Hungarian speakers, it is claimed that the errors are the result of cross-linguistic interference. A significant similarity with the developmental errors of children in the diaspora has been established as well. Almost all errors found in earlier analyses have also been confirmed in our corpus (24 occurrences), there has been no confirmation for three phenomena recorded in the speech of children in the diaspora and one in the production of Hungarian students. ► **Keywords:** Serbian as a foreign language, error, error analysis, paucal and partitive phrases

References

1. Babić, B. (2022) Analiza grešaka u rodu kongruentne reči u imeničkoj sintagmi u srpskom kao stranom jeziku, *Filolog – časopis za jezik, književnost i kulturu*, Filološki fakultet Banja Luka, XIII, 26, 51–77.
2. Babić, B. (2023a) Analiza grešaka u obliku kongruentne reči u imeničkoj sintagmi u srpskom kao stranom jeziku, *Metodički vidici – časopis za metodiku filoloških i drugih društveno-humanističkih predmeta*, Novi Sad, Filozofski fakultet, 14, 95–118.
3. Babić, B. (2023b) Izjednačavanje nastavka kongruentne reči s nastavkom imenice u imeničkoj sintagmi, *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi 5*, Beograd, Filološki fakultet, 161–172.
4. Bjelaković, I. & Vojnović, J. (2023⁷) *Naučimo srpski – Let's Learn Serbian 1*, Novi Sad, Filozofski fakultet.
5. Đurović, L. (1983) The Case Systems in the Language of Diaspora Children, *Slavica Lundensia*, Vol. 9 (Lingua in diaspora. Studies in the Language of the Second Generation of Yugoslav Immigrant Children in Sweden.), 21–91.
6. Kuburić Macura, M. & Govedar, N. (2024) Analiza grešaka pri učenju srpskog jezika kao stranog na primjeru grupe njemačkih studenata, *Filolog – časopis za jezik, književnost i kulturu*, Filološki fakultet Banja Luka, XV, 29, 33–50.
7. Mrzović, P. (1989) Neke karakteristike govornog i pisanog nemačkog i srpskohrvatskog jezika dece migranata u SR Nemačkoj. U: Savić, S. (ur.) *Interkulturalizam kao oblik obrazovanja dece migranata van domovine*. Novi Sad, Filozofski fakultet – Institut za južnoslovenske jezike, pp. 70–77.
8. Novaković, A. & Stojić, J. (2022) Greške stranaca pri korišćenju srpskog jezika na Jutjubu (na primeru Arnoa Gujona), *Filolog – časopis za jezik, književnost i kulturu*, Filološki fakultet Banja Luka, XIII, 26, 96–130.
9. Novaković, A. & Jović, E. (2022) Analiza i klasifikacija grešaka studenata iz Rusije na početnom nivou učenja srpskog jezika kao stranog, *Philologia Mediana – časopis za filološke nauke*, Niš, Filozofski fakultet, XIV, 315–339.
10. Piper, P., Ivan K. & Rajna D. (2022⁴) *Normativna gramatika srpskoga jezika*, Novi Sad, Matica srpska.
11. Požgaj-Hadži, V. (1987) Klasifikacija govornih napak pri slovenskih študentih hrvaškega ali srbskega jezika, *Jezik in slovstvo*, Ljubljana, Slavistično društvo Slovenije, 33/1–2, 25–32.
12. Stanojčić, Ž. & Popović, Lj. (2011¹³) *Gramatika srpskog jezika (za gimnazije i srednje škole)*, Beograd, Zavod za udžbenike.
13. Stevanović, M. (1974²) *Savremeni srpskohrvatski jezik (Gramatički sistemi i književnojezička norma), II Sintaksa*, Beograd, Naučna knjiga.
14. Zvekić-Dušanović, D. (2019) Magyar-szerb nyelvi interferencia az esethasználatban, *Hungarológiai közlemények 2019. L. évf. 3. sz. ÚJ FOLYAM XX. évf. 3. sz.*, 123–140.